

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání a bez přítomnosti účastníků v senátě složeném z předsedy Jana Filipa, soudce Jaromíra Jirsy a soudce zpravodaje Jaroslava Fenyka o ústavní stížnosti stěžovatele **J. R.**, zastoupeného JUDr. Zdeňkem Navrátilem, advokátem se sídlem Bašty 416/8, Brno, proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 11. 4. 2018, sp. zn. 5 To 72/2018, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2019, č. j. 8 Tdo 184/2019-703, za účasti Městského soudu v Praze a Nejvyššího soudu jako účastníků řízení a Nejvyššího státního zastupitelství jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2019 č. j. 8 Tdo 184/2019-703 a rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 11. 4. 2018 sp. zn. 5 To 72/2018 bylo porušeno stěžovatelovo ústavně zaručené základní právo na zákonného soudce dle čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2019 č. j. 8 Tdo 184/2019-703 a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. 4. 2018 sp. zn. 5 To 72/201 se zrušují.

Odůvodnění:

I.

Vymezení předmětu řízení

1. Stěžovatel ústavní stížností brojí proti shora vymezeným rozhodnutím Městského soudu v Praze (dále jen „odvolací soud“) a Nejvyššího soudu a navrhuje Ústavnímu soudu jejich zrušení s tvrzením, že jimi byly porušeny: jeho právo na spravedlivý proces dle čl. 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), presumpce nevinny dle čl. 40 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 2 Úmluvy, jakož i princip legality trestní represe dle čl. 39 Listiny.

II.

Posouzení splnění procesních předpokladů řízení

2. Ústavní stížnost byla podána v zákonné lhůtě, osobou k tomu oprávněnou a zastoupenou advokátem na základě plné moci pro zastupování v tomto řízení před Ústavním soudem, proti pravomocným rozhodnutím orgánů veřejné moci po vyčerpání všech procesních prostředků k ochraně práv stěžovatele, které zákon poskytuje, a byly k ní připojeny kopie obou napadených rozhodnutí. Splňuje tedy všechny procesní náležitosti stanovené zákonem č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), a Ústavní soud se jí tedy může zabývat z věcného hlediska.

III.

Rekapitulace skutkového stavu a procesního vývoje

3. Stěžovatel byl nejprve rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 5 (dále jen „nalézací soud“) ze dne 17. 8. 2016 sp. zn. 1 T 11/2016 (dále jen „zprošťující rozsudek“) zproštěn dle § 226 písm. a) zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, obžaloby podané státním zastupitelstvím pro zločin podvodu dle § 209 odst. 1, 4 písm. d) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“), v jednočinném souběhu s přečinem zneužití cizích práv dle § 181 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. b) trestního zákoníku. Současně s tím dle § 229 odst. 3 odkázal nalézací soud poškozenou společnost K & P service s.r.o. s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

4. Skutek, pro který byla podána obžaloba, již byl stěžovatel zproštěn, měl, stručně řečeno, spočívat v tom, že stěžovatel měl poté, co byl v blíže nezjištěné době roku 2013 ústně seznámen s tím, že jednatel společnosti VIN-EU s.r.o. odvolává generální plnou moc udělenou stěžovateli dne 3. 5. 2012 k zastupování této společnosti, k čemuž došlo proto, že odmítal převzít písemné vyhotovení odvolání plné moci, dne 24. 4. 2013 v Jesenici v kanceláři společnosti VIN-EU-ECR s.r.o., uzavřít se společností K & P service s.r.o. prostřednictvím jejího jednatele smlouvu o podnájmu osobního motorového vozidla tovární značky Audi A8 4H v pořizovací hodnotě 1 890 000 Kč, vystupuje přitom jako zmocněnec společnosti VIN-EU s.r.o., čímž zavázal společnost VIN-EU s.r.o. k placení měsíčních splátek ve výši 36 300 Kč do 31. 5. 2019, přičemž si toto vozidlo ponechal pro svou osobní potřebu, na nájemném uhradil toliko jednorázově 121 000 Kč a poté přestal reagovat na výzvy k placení nájemného či vrácení vozidla (dále jen „předmětný skutek“).

5. K odvolání státní zástupkyně v neprospěch stěžovatele odvolací soud usnesením ze dne 18. 1. 2017 sp. zn. 5 To 343/2016 (dále jen „zrušující usnesení“) dle § 258 odst. 1 písm. b), c) a d) trestního řádu zrušil zprošťující rozsudek nalézacího soudu a dle § 259 odst. 1 trestního řádu mu vrátil věc k novému rozhodnutí.

6. Ani zprošťující rozsudek nalézacího soudu, ani zrušující usnesení odvolacího soudu stěžovatel neučinil předmětem řízení o ústavní stížnosti. V opakovaném hlavním líčení nalézací soud napadeným rozsudkem (dále jen „odsuzující rozsudek“) uznal stěžovatele vinným ze spáchání zločinu podvodu dle § 209 odst. 1, 4 písm. d) trestního zákoníku v jednočinném souběhu s přečinem poškození cizích práv dle § 181 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. b) trestního zákoníku, za něž stěžovateli uložil dle § 209 odst. 4 trestního zákoníku ve spojení s § 43 odst. 1 trestního zákoníku úhrnný trest odnětí svobody v celkové délce dvou a půl let, jehož výkon dle § 81 odst. 1 trestního zákoníku ve spojení s § 82 odst. 1 trestního zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v délce pěti let a současně dle § 67 odst. 1 trestního zákoníku ve spojení s § 68 odst. 1 a 2 trestního zákoníku peněžitý trest ve výměře 200 000 Kč se stanovením náhradního trestu odnětí svobody dle § 69 odst. 1 trestního zákoníku v délce trvání dvě stě dnů. Současně nalézací soud odkázal poškozenou K & P service s.r.o. s jejím nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních dle § 229 odst. 3 trestního řádu.

7. Proti odsuzujícímu rozsudku nalézacího soudu podali stěžovatel a poškozená odvolání, o nichž rozhodl odvolací soud svým napadeným rozsudkem (dále jen „rozsudek odvolacího soudu“) tak, že odvolání poškozené zamítl dle § 256 trestního řádu, k odvolání stěžovatele

zrušil dle § 258 odst. 1 písm. b) a d) trestního řádu odsuzující rozsudek nalézacího soudu a dle § 259 odst. 3 trestního řádu nově rozhodl tak, že při pozměněném popisu skutku uznal stěžovatele vinným toliko ze zločinu podvodu dle § 209 odst. 1, 4 písm. d) trestního zákoníku, za nějž mu uložil trest odnětí svobody v délce trvání dvou let, jehož výkon podmíněně odložil na zkušební dobu v délce čtyř let. Poškozenou pak odvolací soud odkázal s jejím nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních.

8. Stěžovatel podal proti rozsudku odvolacího soudu dovolání, jež Nejvyšší soud svým napadeným usnesením odmítl dle § 265i odst. 1 písm. e) trestního řádu.

IV.

Argumentace stěžovatele a vyjádření dalších účastníků řízení

9. Stěžovatel v úvodu své ústavní stížnosti rekapituluje průběh trestního řízení před obecnými soudy v zásadě tak, jak je zachycen v části III. tohoto nálezu, a následně přikročuje k vymezení jednotlivých argumentů, o něž opírá svůj závěr o tom, že jeho ústavně zaručená základní lidská práva byla napadenými rozhodnutími obecných soudů porušena. Konkrétně stěžovatel namítá 1) nerespektování pokynů odvolacího soudu v odsuzujícím rozsudku nalézacího soudu; 2) extrémní nesoulad mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy; 3) porušení pravidla *in dubio pro reo*; 4) nesprávnou právní kvalifikaci předmětného skutku vyplývající z nesprávného určení výše škody. Jádra těchto námitek lze přiblížit následujícím způsobem:

10. Ad 1) stěžovatel poukazuje na to, že ve zrušujícím usnesení odvolací soud zavázal nalézací soud, aby se zabýval tím, zda se předmětným skutkem stěžovatel nedopustil trestného činu zpronevěry dle § 206 trestního zákoníku či porušení povinnosti při správě cizího majetku dle § 220 trestního zákoníku, a aby doplnil dokazování ve vztahu ke zrušení dispozičního oprávnění stěžovatele k účtu společnosti VIN-EU s.r.o., k nutnosti udělení speciálních plných mocí pro jednání s finančním úřadem a dopravním inspektorátem a k převzetí motorového vozidla bezpečnostní agenturou pro poškozenou. Ačkoliv nalézací soud dokazování doplnil přesně v těchto mezích, v nichž se dle stěžovatele primárně mělo vztahovat k možné právní kvalifikaci předmětného skutku jako trestného činu zpronevěry či porušení povinnosti při správě cizího majetku, učinil nalézací soud v odsuzujícím rozsudku nová, pro stěžovatele nepříznivá, skutková zjištění ohledně oprávnění stěžovatele jednat za společnost VIN-EU s.r.o. a k uzavření podnájemní smlouvy, ohledně nichž žádné nové dokazování neprováděl, a tedy v tomto směru byl vázán svými dřívějšími závěry vyjádřenými ve zprošťujícím rozsudku. Vykročil tak dle stěžovatele z mezí pokynů odvolacího soudu a dospěl ke skutkovým zjištěním, k nimž neprovedl dokazování, a vytvořil tím situaci tzv. nepředvídatelného rozhodnutí.

11. Ad 2) stěžovatel vytýká rozpor ve výpovědích jednotlivých svědků, kdy zde v přímé kontradikci stály výpovědi dvou svědků, které nalézací soud v odsuzujícím rozsudku považuje za zcela stěžejní a podle nichž stěžovatel nebyl oprávněn v době předmětného skutku za společnost VIN-EU s.r.o. jednat a jednatel této společnosti o uzavření podnájemní smlouvy nevěděl, a dvou výpovědí jiných svědků, podle nichž k tomu oprávněn byl a jednatel společnosti VIN-EU s.r.o. o uzavření podnájemní smlouvy věděl. S tímto rozparem se dle stěžovatele obecné soudy dostatečně nevyřádaly.

12. Ad 3) stěžovatel navazuje na své tvrzení o extrémním rozporu mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními, neboť existovaly-li proti sobě dva okruhy svědeckých výpovědí, měly

obecné soudy upřednostnit ten okruh, který je pro stěžovatele příznivější, neboť taková povinnost jim plyne z pravidla *in dubio pro reo*.

13. Ad 4) stěžovatel nesouhlasí s konstrukcí výpočtu škody, kterou měl údajně předmětným skutkem způsobit, neboť obecné soudy, včetně Nejvyššího soudu, vycházely z ceny předmětného motorového vozidla. To dle názoru stěžovatele není správný přístup, neboť celková cena vozidla by odpovídala jím údajně způsobené škodě jen tehdy, kdyby se vozidlo nedostalo zpět do dispozice poškozené, resp. kdyby předmětný skutek směřoval k trvalému odnětí vozidla z této dispozice. To se však nestalo, a tak měly obecné soudy vycházet toliko ze součtu částek, které měla společnost VIN-EU s.r.o. zaplatit na podnájemném, a které nezaplatila. Pokud by obecné soudy vypočetly údajně způsobenou škodu takto, nebyl by naplněn znak značné škody dle § 209 odst. 4 písm. d) trestního zákoníku, a tedy konečná právní kvalifikace by byla pro stěžovatele mírnější. Jestliže vůči němu byla nesprávně aplikována přísnější kvalifikace, byla tím porušena zásada, že jen zákon stanoví, co je trestným činem.

14. Ústavní soud si vyžádal spisový materiál, z něž ověřil průběh řízení před obecnými soudy, a zaslal ústavní stížnost k vyjádření ostatním účastníkům a vedlejšímu účastníkovi řízení.

15. Odvolací soud svého práva vyjádřit se k věci nevyužil.

16. Nejvyšší soud uvedl, že stěžovatel v zásadě pouze opakuje své námitky, které uplatnil již v průběhu řízení před obecnými soudy, a jeho ústavní stížnost je toliko výrazem nesouhlasu stěžovatele s výsledkem trestního řízení. Jeho námitky nejsou důvodné a nenaplnily ani dovolací důvody dle trestního řádu. Rozsudek odvolacího soudu reflektuje, že se nepodařilo prokázat, zda stěžovateli byla vypovězena plná moc, a této skutečnosti odpovídá i úprava popisu skutku a právní kvalifikace, z níž byl vypuštěn trestný čin poškození cizích práv. Jelikož byl stěžovatel uznán vinným v právní kvalifikaci, která byla uvedena již v obžalobě, nemohlo dojít k tzv. nepředvídatelnosti rozhodnutí. Pro takový závěr měl odvolací soud dostatečný skutkový podklad, který stěžovatel napadá jen tím, že přehodnocuje výsledky dokazování, které však před obecnými soudy dle Nejvyššího soudu proběhlo korektně. Ani co se týče námitky nesprávného určení výše škody, nemůže dát Nejvyšší soud stěžovateli za pravdu. Byla dostatečně prokázána neochota stěžovatele vydat předmětné vozidlo zpět do dispozice poškozené, a tedy skutečnost, že se poškozené vlastními silami podařilo získat vozidlo zpět, je nerozhodná z hlediska závěru, že škoda, kterou stěžovatel svým činem způsobil, odpovídá celkové ceně předmětného vozidla.

17. Vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství obsahuje obdobné závěry jako vyjádření Nejvyššího soudu. Předvídatelnost rozhodnutí byla dána, neboť právní kvalifikace byla obsažena již v obžalobě, navíc stěžovateli muselo být zřejmé, že neobstál-li zjištěný skutkový stav, z něž vycházel zprošřující rozsudek, před odvolacím soudem z důvodu vad, může dojít k tomu, že nově zjištěný skutkový stav se bude odchylovat. Odsuzující rozsudek i rozsudek odvolacího soudu vycházely z mnohem většího množství důkazů než jen z výpovědí svědků, které stěžovatel považoval za nevěrohodné, a tedy v jeho případě vůbec situace, v níž by mělo dojít k aplikaci pravidla *in dubio pro reo*, nenastala. Ohledně způsobené škody sice mohl být popis skutku v rozsudku odvolacího soudu dle názoru Nejvyššího státního zastupitelství přesnější, z odůvodnění je však dostatečně zřejmé, že stěžovatel směřoval k tomu, aby si vozidlo přisvojil, ve světle čehož jsou právní úvahy obecných soudů, že způsobená škoda

odpovídá celkové ceně předmětného vozidla, správné a v souladu s prejudikaturou obecných soudů.

18. Městské státní zastupitelství v Praze se svým přípisem postavení vedlejšího účastníka v řízení o ústavní stížnosti vzdalo.

19. Vzhledem k tomu, že ničeho z argumentace Nejvyššího soudu ani vedlejšího účastníka řízení Ústavní soud v nynějším nálezu nepřevzal, nezaslal jejich vyjádření stěžovateli k případné replice, neboť by tím došlo toliko k nadbytečnému prodloužení řízení o ústavní stížnosti.

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

20. Pravomoc Ústavního soudu v řízení o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí orgánu veřejné moci je založena ustanovením čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) jen tehdy, jestliže tímto rozhodnutím došlo k zásahu do ústavně zaručených práv a svobod. Jakékoliv jiné vady takového rozhodnutí se nacházejí mimo přezkumnou pravomoc Ústavního soudu. Ústavní soud totiž nestojí nad ústavním pořádkem, nýbrž podléhá stejné povinnosti respektovat ústavně zakotvenou dělbu moci jako kterýkoliv jiný orgán veřejné moci. Proto se musí důsledně vystříhat svévole a bedlivě dbát mezi svými pravomocí svěřených mu Ústavou. Jinak by popřel samotný smysl své existence jakožto soudního orgánu ochrany ústavnosti. V řízení o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí orgánu veřejné moci je tak Ústavní soud povinen vždy nejprve zkoumat, zda jsou ústavní stížností napadená rozhodnutí způsobilá k vlastnímu meritornímu přezkumu, tedy zda těmito rozhodnutími vůbec mohla být porušena ústavně garantovaná práva či svobody stěžovatelů. Pakliže Ústavní soud dospěje k závěru, že tomu tak není, musí ústavní stížnost odmítnout dle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

21. Ústavnímu soudu neušlo, že odsuzující rozsudek nalézací soud vydal v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Veroniky Cukerové a přísedících Ing. Rudolfa Zumra, CSc., a Mgr. Ivany Pikalové, zatímco zprošťující rozsudek vydal nalézací soud v senátu složeném z předsedy JUDr. Tome Frankiče a přísedících Ing. Rudolfa Zumra, CSc., a Evy Ficencové. Těmito rozdílným složením senátu nalézacího soudu, který vydal zprošťující i odsuzující rozsudek, odpovídají i jednotlivé protokoly o hlavních líčeních, jak Ústavní soud ověřil v přiloženém spisu. Je tedy zřejmé, že mezi vydáním zprošťujícího a odsuzujícího rozsudku nalézacího soudu došlo ke změně ve složení příslušného senátu nalézacího soudu.

22. Za otázku, která je v nynější věci zásadní a která přímo souvisí s námitkou stěžovatele ohledně přehodnocení dokazování nalézacím soudem mezi vydáním zprošťujícího a odsuzujícího rozsudku, proti němuž nezakročil ani odvolací, ani Nejvyšší soud, Ústavní soud považuje, zda změna v senátu nalézacího soudu byla provedena v souladu s garancemi soudní ochrany ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny a práva na zákonného soudce ve smyslu čl. 38 odst. 1 Listiny.

23. Tuto otázku sice stěžovatel v rámci své námítky 1) nevznesl, a to přesto, že nenáležitě obsazení senátu je dovolacím důvodem dle § 265b odst. 1 písm. a) trestního řádu, včetně absence postupu dle § 219 odst. 3 věta druhá trestního řádu (srov. např. usnesení Nejvyššího

soudu ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 8 Tdo 1765/2016), nicméně pokud by se jen z tohoto důvodu Ústavní soud rozhodl touto otázkou nezabývat s pouhým odkazem na zásadu subsidiarity ústavní stížnosti, z níž plyne i povinnost předložit příslušným procesním způsobem nejprve veškerou ústavněprávní argumentaci obecným soudům, než se s ní stěžovatel obrátí na Ústavní soud [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 1047/16 ze dne 20. 12. 2016 (N 249/83 SbNU 885) či nález sp. zn. II. ÚS 3383/14 ze dne 6. 9. 2016 (N 163/82 SbNU 565)], dopustil by se tím přepjatého formalismu.

24. Stěžovatelovu námitku 1) totiž nelze od otázky obsazení senátu uměle oddělovat, neboť jde o její integrální součást. Namítá-li totiž stěžovatel, jak ostatně učinil ve svém odvolání i dovolání, že nalézací soud v odsuzujícím rozsudku dospěl na základě stejných výsledků dokazování k rozdílným skutkovým závěrům, než na jakých založil svůj dřívější zprošťující rozsudek, je nabílední, že tento stav může mít svůj původ právě v rozdílném složení soudního senátu nalézacího soudu, neboť výsledky procesu dokazování hodnotily podle svého vnitřního přesvědčení v tomto senátu pokaždé jiné osoby. Výsledek volného hodnocení důkazů na základě kvalifikovaného vnitřního přesvědčení je totiž nerozlučně spjat se subjektem, který takové volné hodnocení provádí. Kvůli shora zmíněné propojenosti obou problémů má tak Ústavní soud za to, že by bylo nepřipustně formalistické, pokud by skutečnost změny ve složení senátu ignoroval.

VI.

Obecná východiska

25. Dokazování v trestním řízení je založeno na zásadách materiální pravdy, volného hodnocení důkazů, ústnosti a bezprostřednosti. Hlavním účelem zásad bezprostřednosti a ústnosti je přitom umožnit naplnění zásady volného hodnocení důkazů, a jejím prostřednictvím i zásady materiální pravdy. Důraz tyto zásady kladou na to, aby primárně orgán činný v trestním řízení prováděl důkazy z nejbližšího možného pramene důkazu a osobně, a to v zájmu minimalizace možných deformací důkazu mezi okamžiky jeho vzniku a jeho hodnocení. Tento rámec představuje významný předpoklad integrity procesu dokazování plynoucí z toho, že rozhodující orgán (především soud v hlavním líčení) si své vnitřní přesvědčení, které je v trestním řízení mírou důkazu, vytváří sám na základě spolehlivé a autentické rekonstrukce skutkového stavu.

26. Ačkoliv zásada bezprostřednosti není bezvýjimečná a uplatňuje se jako právní princip ve smyslu příkazu k optimalizaci, má významný ústavněprávní rozměr. Její nedodržení může představovat porušení práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny, jestliže výsledky dokazování přehodnocuje soud, před nímž dokazování prováděno, opakováno ani doplňováno nebylo. Ústavní soud tento závěr ve své dřívější judikatuře formuloval především ve vztahu k situacím, v nichž odvolací soud přehodnocoval výsledky dokazování, které nezopakoval ani nedoplňoval, resp. v nichž přehodnocoval i ty skutkové závěry, ve vztahu k nimž žádné dokazování nedoplňoval či nezopakoval [nález sp. zn. III. ÚS 1980/13 ze dne 9. 1. 2014 (N 1/72 SbNU 23); nález sp. zn. III. ÚS 3717/16 ze dne 26. 9. 2017 (N 179/86 SbNU 845); usnesení sp. zn. I. ÚS 3108/08 ze dne 26. 3. 2009 (U 9/52 SbNU 821); nález sp. zn. II. ÚS 445/06 ze dne 28. 8. 2008 (N 149/50 SbNU 311)]. Tento závěr se však z povahy věci plně vztahuje i na situace, v nichž k takovému přehodnocování dochází u soudu prvního stupně, u nějž v mezidobí došlo ke změně ve složení příslušného soudního tělesa [srov. např. přiměřeně nález sp. zn. II. ÚS 3564/12 ze dne 5. 3. 2013 (N 38/68 SbNU 391)].

27. Konkrétním projevem zásady bezprostřednosti v hlavním líčení je i požadavek na tzv. nezměnitelnost složení senátu (srov. např. PÚRY, F. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2523), resp. přesněji požadavek na nezměnitelnost složení soudu (srov. např. MULÁK, J. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2019, s. 255) či na nezměnitelnost obsazení příslušného soudního tělesa, neboť tento požadavek platí i v řízení před samosoudcem. Tento požadavek na jedné straně zajišťuje, že všichni členové příslušného soudního tělesa, kteří jsou v hlavním líčení povoláni k autoritativnímu zjištění skutkového stavu, musí být přítomni celému průběhu dokazování v hlavním líčení, na jehož základě je toto zjištění učiněno. Na druhé straně pak vylučuje, aby se na zjištění skutkového stavu podílely v rámci příslušného soudního tělesa osoby, které přítomny průběhu dokazování v hlavním líčení nebyly, a tedy své vnitřní přesvědčení o skutkovém stavu si nemohou vytvářet na jeho základě.

28. Požadavek na nezměnitelnost složení rozhodujícího soudního tělesa je jakožto projev zásady bezprostřednosti rovněž chráněn garancemi práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny a současně představuje i materiální součást práva na zákonného soudce garantovaného čl. 38 odst. 1 Listiny. Ústavní soud totiž již v minulosti dospěl k závěru, že garance práva na zákonného soudce se nevyčerpává jen souborem transparentních, předvídatelných a objektivních pravidel příslušnosti soudu, obsazování soudních těles a přidělování jednotlivých právních věcí těmto tělesům, ale že do ní spadá i zákaz odnětí věci konkrétnímu soudci určenému podle těchto pravidel, tedy požadavek na to, aby, nebrání-li tomu objektivní důvody, konkrétní věc rozhodoval vždy jeden a tentýž soudce [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 2766/14 ze dne 1. 12. 2015 (N 202/79 SbNU 281)], resp. jedno a totéž soudní těleso, neboť stejné podmínky jako pro soudce platí v zásadě i pro přísedící [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 3213/10 ze dne 2. 6. 2011 (N 105/61 SbNU 581)]. Pochopitelně však právo na zákonného soudce připouští ve svém formálním i materiálním rozměru výjimky, neboť nemusí být vždy objektivně možné, aby konkrétní věc rozhodovalo konkrétní soudní těleso v konkrétním složení [srov. nález sp. zn. IV. ÚS 307/03 ze dne 27. 5. 2004 (N 76/33 SbNU 243)]. Na takové výjimky se však vztahují stejné požadavky na transparentnost, předvídatelnost a objektivnost jejich úpravy a tyto vždy musí být v dané situaci důvodné [nález sp. zn. IV. ÚS 307/03 ze dne 27. 5. 2004 (N 76/33 SbNU 243)], tedy nesmí být arbitrární, ale musí v nich existovat objektivní překážka, která zcela vylučuje, aby věc rozhodovalo v celém hlavním líčení jediné soudní těleso ve stále stejném složení, či to ztěžuje v intenzitě výrazně se blížíci faktickému znemožnění.

29. Jestliže by totiž i při existenci dostatečných pravidel příslušnosti soudu, jeho obsazení a přidělování věcí jeho jednotlivým soudním tělesům bylo připuštěno, aby v rámci těchto pravidel mohl v konkrétní věci činit skutkové závěry někdo jiný, než kdo prováděl dokazování (resp. před kým bylo dokazování prováděno), selhávala by tato pravidla ve svém základním účelu – zajistit objektivitu soudního rozhodování a vyloučit v něm svévoli. Tohoto účelu by totiž organizační rovina práva na zákonného soudce, tedy stanovení předvídatelných, transparentních a objektivních pravidel určujících, kdo bude v konečném důsledku v konkrétním trestním řízení před soudem za tento soud činný, bez jeho materiální roviny, tedy požadavku, aby takto určená osoba i skutečně řízení před soudem vedla a na základě dokazování v něm proběhnuvšího rozhodla, dosáhnout nedokázala.

30. Na podústavní úrovni je požadavek nezměnitelnosti senátu vyjádřen v § 202 odst. 1 trestního řádu, vyžadujícího stálou přítomnost všech členů v hlavním líčení, v § 197 trestního řádu, umožňující přihrání tzv. náhradního soudce či přísedícího v případech, v nichž je riziko,

že hlavní líčení neproběhne celé před soudním tělesem ve stejném složení, v § 220 odst. 2 trestního řádu, podle nějž smí soud přihlížet jen ke skutečnostem a důkazům, které byly probrány a provedeny v hlavním líčení, jakož v konečném důsledku i v § 2 odst. 12 trestního řádu, vyjadřujícího zásadu bezprostřednosti tak, že soud smí ve všech formách jednání soudu přihlídnout jen k těm důkazům, které byly právě při daném jednání provedeny.

31. Významnou garanci zachování požadavku nezměnitelnosti složení senátu představuje pak § 219 odst. 3 věta druhá trestního řádu, který stanoví: „*Změnilo-li se složení senátu nebo uplynula-li od odročení hlavního líčení delší doba, přečte se souhlasem státního zástupce a obviněného předseda senátu podstatný obsah protokolu o hlavním líčení, včetně v něm provedených důkazů; není-li souhlas dán, musí být hlavní líčení provedeno znovu.*“ Toto ustanovení tedy umožňuje upustit při změně složení senátu od opakování celého hlavního líčení pouze za podmínky, že s tím souhlasí obžalovaný a státní zástupce. Jen za této podmínky kumulativního souhlasu dvou hlavních stran hlavního líčení jde tedy o ústavně přípustnou výjimku z požadavků práva na zákonného soudce v materiálním smyslu i zásady bezprostřednosti.

32. Souhlas těchto stran trestního řízení je třeba získat ve výslovné podobě a soud musí obligatorně tento souhlas zjišťovat (usnesení sp. zn. II. ÚS 1098/16 ze dne 24. 6. 2016, bod 13). Souhlas obžalovaného nelze presumovat např. z toho, že se bez řádné omluvy nedostavil k hlavnímu líčení a případný nesouhlas nemusí být ani odůvodněn [srov. PÚRY, F. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2714; KADLEC, J. In: DRAŠTÍK, A.; FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentář k § 219, bod 19. Citováno dle: ASPI (právní informační systém)]. Absence výslovného souhlasu obžalovaným i státním zástupcem má tedy za automatický následek povinnost soudu provést znovu celé hlavní líčení, jako kdyby se žádné hlavní líčení do té doby nekonalo (srov. PÚRY, F. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2714).

33. Ustanovení § 219 odst. 3 věta druhá trestního řádu tedy přenáší rozhodnutí o tom, zda je v případě změny ve složení senátu nutné provést znovu hlavní líčení s důsledným respektem k zásadě bezprostřednosti, na obžalovaného a státního zástupce. I jen odepření souhlasu jednoho z nich vede k povinnosti opakování celého hlavního líčení, a tedy tento následek může vyvolat svou vůlí i jen sám obžalovaný, i kdyby jak soud, tak státní zástupce (případně jiné strany trestního řízení) byli jednotní v názoru, že opakování hlavního líčení se vším všudy není nutné.

VII.

Aplikace obecných východisek na nynější věc

34. Jak Ústavní soud zjistil studiem vyžádaného spisového materiálu, z jeho obsahu není zřejmé, proč ke změně ve složení senátu došlo. Ještě v pokynu kanceláři na č. 1. 364 je instrukce předvolat k opakovanému hlavnímu líčení, které se mělo konat dne 15. 3. 2017 v důsledku zrušení zprošťujícího rozsudku nalézacího soudu, přisedící „*tytéž, co předtím*“, k čemuž je rukou připsáno „*Zumr*“ a „*Picková*“. Jako předsedkyně senátu je v listinách obsahujících komunikaci potřebnou k zajištění průběhu hlavního líčení od tohoto okamžiku uváděna JUDr. Veronika Cukerová. V pokynu kanceláři na č. 1. 373 je pak kanceláři uloženo předvolat k hlavnímu líčení, které se mělo konat dne 15. 3. 2017, přisedící Pickovou a Pikalovou. Stejně

osoby jako přisedící jsou uvedeny i na pokynu kanceláři při předročení hlavního líčení na 22. 3. 2017. Následně došlo k poslednímu předročení hlavního líčení na den 19. 4. 2017, přičemž v příslušném pokynu kanceláři měli jako přisedící být voláni Pikalová a Zumr. Dle protokolu o hlavním líčení ze dne 19. 4. 2017 navazujícím na zrušující usnesení odvolacího soudu bylo toto vedeno před senátem právě v tomto složení, tedy ve složení, v jakém byl vydán i odsuzující rozsudek nalézacího soudu.

35. V úvodní části protokolu o hlavním líčení ze dne 19. 4. 2017 je toliko uvedeno, že: „Podle § 219 odst. 3 tr.ř. předsedkyně senátu zkonstatovala průběh předchozího jednání. Podle § 219 odst. 3 tr.ř. se konstatují protokoly o HL ze dne 10.5.2016 na č.l. 261 – 281, protokol ze dne 1.6.2016 na č.l. 287 – 291, protokol z HL 8.6.2016 na č.l. 304 – 305, protokol z HL 17.8.2016 na č.l. 323-330, usnesení MS v Praze na č.l. 357 – 363.“ Chybí zde tedy jakákoliv zmínka o postupu dle § 219 odst. 3 věta druhá trestního řádu, tedy státní zástupce ani stěžovatel jakožto obžalovaný nebyli dotázáni na to, zda souhlasí s přečtením podstatného obsahu protokolů o předchozích hlavních líčeních.

36. Jelikož přiložené CD se zvukovým záznamem předmětného hlavního líčení bylo Ústavnímu soudu doručeno poškozené tak, že to znemožnilo jeho přehrání, vycházel Ústavní soud z obsahu protokolu o hlavním líčení. Tak zásadní skutečnost, jako je postup dle § 219 odst. 3 věta druhá trestního řádu, by totiž nepochybně v protokolu zachycena být musela, pokud by k ní došlo. Taková povinnost ostatně nalézacímu soudu vyplývá z § 55 odst. 1 písm. d) trestního řádu, podle něj je třeba v protokolu zaznamenat i zachování zákonných ustanovení upravujících provádění úkonu. Pod tento pojem spadají zejména zákonné podmínky provedení úkonu [srov. KRÁL, V. In: DRAŠTÍK, A.; FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentář k § 55, bod 8. Citováno dle: ASPI (právní informační systém)]. Požadavek § 219 odst. 3 věty druhé trestního řádu bezesporu právě takovou zákonnou podmínkou provedení hlavního líčení je.

37. Jak vyplývá z výše uvedeného v části VI. tohoto nálezu, konstatování podstatného obsahu protokolů o předchozích hlavních líčeních je v případě, že došlo ke změně senátu, podmíněno souhlasem státního zástupce a obžalovaného. Pokud tento souhlas není dán, nelze takto postupovat, ale dle § 219 odst. 3 věta druhá za středníkem trestního řádu musí být hlavní líčení provedeno znovu (zejména) včetně dokazování. Z protokolu o hlavním líčení ze dne 19. 4. 2017 přitom plyne, že ani materiálně nebylo dokazování celé provedené znovu. Nalézací soud tedy v dalším průběhu hlavního líčení neprovedl znovu všechny důkazy, které byly provedeny v předcházejících hlavních líčeních, neboť tyto pouze doplňoval ve smyslu pokynů odvolacího soudu a o další důkazy, které považoval za nutné, tedy při rekonstrukci svých skutkových závěrů vycházel i z výsledků dokazování provedeném v předchozích hlavních líčení ještě ve starém složení senátu. Že tak neučinil jen okrajovým či jinak nepodstatným způsobem pro rozhodnutí o vině, o tom svědčí i samo odůvodnění odsuzujícího rozsudku nalézacího soudu, v němž je odkazováno na důkazy provedené při hlavním líčení v původním složení senátu prakticky v jejich úplném výčtu.

38. Z uvedeného je zřejmé, že k porušení podústavního práva, proti němuž nikterak nezasáhl ani odvolací, ani Nejvyšší soud, tak došlo. Ve světle východisek uvedených shora v části VI. tohoto nálezu tak obecné soudy zatížily svá napadená rozhodnutí vadou dosahující intenzity porušení ústavně zaručených základních lidských práv stěžovatele. Pokračováním v hlavním líčení po změně složení rozhodujícího senátu bez splnění podmínky souhlasu obžalovaného i

státního zástupce dle § 219 odst. 3 věta druhá trestního řádu se nalézací soud dopustil porušení požadavku nezměnitelnosti složení rozhodujícího soudního tělesa. Tím současně porušil stěžovatelovo právo na zákonného soudce dle čl. 38 odst. 1 Listiny v jeho materiální rovině, neboť mimo rámec zákonných výjimek byl odsuzující rozsudek nalézacího soudu vydán po hlavním líčení, v němž dokazování neprobíhalo v plném rozsahu podle zásady bezprostřednosti, neboť dva ze tří členů rozhodujícího soudního senátu, kteří ustalovali skutkový stav, nebyli přítomni celému průběhu dokazování.

39. Ačkoliv stěžovatel porušení svého ústavně zaručeného základního práva na zákonného soudce dle čl. 38 odst. 1 Listiny nenamítal, Ústavní soud shledal toto porušení, které považuje v nynější věci za natolik flagrantní, že by se jeho ignorováním dopustil Ústavní soud přepjatého formalismu.

VIII.

K dalším tvrzeným zásahům a námitkám stěžovatele

40. Jelikož Ústavní soud shledal rozpor napadených rozhodnutí obecných soudů se stěžovatelovým ústavně zaručeným základním právem na zákonného soudce dle čl. 38 odst. 1 Listiny, nepovažoval za nutné ani vhodné se dále vyjadřovat k ostatním stěžovatelovým námitkám, neboť věc se vrací do stádia řízení před obecnými soudy, v nichž stěžovatel opětovně může tyto námitky vznést a bude primárně na obecných soudech, aby se s nimi vypořádaly. V souladu se zásadou minimalizace zásahů Ústavního soudu do činnosti jiných orgánů veřejné moci tak Ústavní soud nemůže svým nyní vysloveným názorem na stěžovatelovy námitky předjímat další průběh řízení před obecnými soudy.

IX.

Závěr

41. Vzhledem ke konstatovanému porušení stěžovatelova ústavně zaručeného základního práva dle čl. 38 odst. 1 Listiny Ústavní soud napadená rozhodnutí zrušil. Ačkoliv je v nynější věci zřejmé, že k porušení požadavků plynoucích z práva na zákonného soudce došlo již v hlavním líčení před nalézacím soudem vyústivším ve vydání odsuzujícího rozsudku, tento rozsudek stěžovatel předmětem řízení o ústavní stížnosti neučinil. Jelikož je Ústavní soud petitem vázán, zrušil proto jen ta rozhodnutí obecných soudů, která mu ke zrušení stěžovatel navrhl.

42. Věc se tak nyní vrací do stádia řízení o odvolání. Úkolem odvolacího soudu po vrácení věci bude nyní adekvátně reagovat na nosné právní názory Ústavního soudu vyjádřené výše v bodech 26., 28., 31., 32. a 38. Ústavní soud závěrem podotýká, že tímto nálezem nikterak nepředjímá výsledek trestního řízení před obecnými soudy. Ústavní soud sám žádné dokazování neprováděl ani se nejal přehodnocovat výsledky dokazování, které dosud bylo obecnými soudy provedeno, a tedy ohledně jeho průběhu ani výsledků po věcné stránce nikterak do činnosti obecných soudů nezasahuje.

43. Nosné závěry tohoto nálezu se týkají toliko nutnosti respektovat při složení senátu požadavky § 219 odst. 3 trestního řádu. Úkolem odvolacího soudu tak bude se těmito požadavkům věnovat a zjistí-li, že v řízení před nalézacím soudem dodrženy nebyly, zajistit nápravu. Zcela pominout totiž nelze ani možnost, že tyto požadavky fakticky naplněny byly, aniž by to našlo svůj odraz ve spisovém materiálu. Jeho současná podoba však k takovému

závěru neopravňuje a Ústavnímu soudu nenáleží jakkoliv předjímat výsledky nového řízení o odvolání.

44. Ústavní soud projednal ústavní stížnost bez přítomnosti účastníků mimo ústní jednání dle § 44 zákona o Ústavním soudu *a contrario*, neboť od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci a ani v něm nebylo třeba provádět dokazování. Jelikož Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná, dle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu jí vyhověl a dle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu napadená rozhodnutí obecných soudů zrušil.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 22. září 2020

Jan Filip
předseda senátu